

Luka Marković

Novinar i publicista,
Zagreb

DOSELJENICI U AUSTRALIJI

SAŽETAK

Nakon kraćeg komentara o razvoju useljenja u Australiju, opisuju se političke pozicije pojedinih useljeničkih grupa, osobito jugoslavenske. Marković zatim daje svoja osobna zapažanja o međunarodnoj solidarnosti u Australiji, s detaljnijim osvrtom na štrajk rezača šećerne trske u Queenslandu (1934—35), i na sukob između (englesko-)australijskih i doseljeničkih radnika u rudnicima Gold Fielda u Zapadnoj Australiji (1932).

Prošlo je četrdeset godina otkako sam prestao govoriti engleski. Stoga ću vam se, da ne bih mučio ni sebe ni vas, obratiti srpsko-hrvatskim, a kao što vidim, zahvaljujući suvremenoj tehnici, vi ćete moje izlaganje slušati na engleskom.

Zahvaljujem se organizatorima ovoga važnog skupa što su mi pružili priliku da u njemu sudjelujem.

Govorit su o doseljenicima u Australiji i o Australiji, onoj i onakvoj kakvu je ja poznajem do početka drugoga svjetskog rata.

Sigurno vam je poznato da je Australija tipična zemlja useljenja. Sad se navršavaju dvije stotine godina otkako su tamo stupili nogom prvi doseljenici. Bili su to, za vladu Velike Britanije, nepodobni ljudi, uglavnom buntovni Irci i Škotlandani, pa su stoga, da ne bi smetali, deportirani na taj udaljeni, daleki otok-kontinent. Tako je tamo, prema nekim podacima, do početka 18. stoljeća bilo više Iraca i Škota nego Engleza.

Kad je uspostavljena baza, počeli su se naglo useljavati i Englezi, a nešto poslije i drugi Evropljani.

Dotad su tamo živjeli tzv. »Aborigines«. Statistika nije nikad utvrdila, niti je to mogla, koliko je tih urođenika bilo na tome prostranom kontinentu. Pretpostavlja se da ih je moglo biti između petsto tisuća i jednog milijuna. Oni su dotad nesmetano lutali prostranom Australijom, živjeli u prirodi i od prirode, u kolibicama od granja i lišća ili pod krošnjama guste prašume (naročito u džunglama sjevernog dijela Australije), a hranili se onim što im je pružala priroda: tropskim voćem ili ulovljenim životinjama.

Nije prošlo mnogo vremena a već je počela nemilosrdna hajka na njih. Pretpostavlja se da ih je do prvog desetljeća ovog stoljeća ostalo jedva pedeset do sto tisuća. Zahvaljujući laburističkim vladama, hajka je popustila. Dio je poluciviliziran pa su takvi bili zaposleni kao pomoćna besplatna radna snaga po raštrkanim farmama, dok su ostali (neki i do dana današnjega) i dalje lutali, goli i bos, živeći životom ljudi iz ranog stadija kamenog doba.

Sredinom 19. stoljeća, već se zapaža dolazak manjih grupa pripadnika ostalih evropskih naroda: Talijana, Grka, Maltežana, Španjolaca, podanika Austro-Ugarske monarhije i drugih.

Među tragačima za zlatom u Zapadnoj Australiji, spominju se već i jugoslavenska prezimena: Rabić, Silić i drugi, dok se u Istočnim provincijama spominju Milović i Antiković. Ovaj se prvi u Victoriji počeo baviti vinogradarstvom, a nešto kasnije priključio mu se i rodoslovnik poznate porodice Drvenica, za čije se potomke i danas tvrdi da su proizvođači najkvalitetnijeg vina u

Australiji (a njihovo je flaširano vino poznato i širom svijeta). Na drugom kraju Australije, u Sjevernom Queenslandu, drugi Drvenica, Mato, brat ovoga prvog, postao je nešto kasnije jedan od najpoznatijih vlasnika plantaža šećerne trske. Pretpostavlja se da danas te poznate porodice imaju možda stotinjak potomaka u Victoriji, Queenslandu i drugdje.

Pošto se Nikola Milović oženio Irkinjom, a njegovi sinovi opet Irkinjama, pa i kćerke udale za Irce, njegovo se ime izgubilo. Međutim, prezime Milović i danas je poznato u blizini Shepartona u Victoriji, gdje su i Drvenice, a Tomo Milović spominje se u Geraltonu početkom ovoga stoljeća. Za razliku od Milovića, Drvenice, kako oni u Victoriji tako naročito Matini sinovi u Queenslandu nisu se od oca smjeli ženiti Engleskinjama, »da im se slavenska krv ne razvodni«.

Matini sinovi, unuci i praunuci poznati su danas širom Australije kao vrsni intelektualci, znanstveni radnici i publicisti, a jedan od njegovih sinova Vladimir, bio je boksterski prvak Australije.

U blizini Sydneja bila je poznata jugoslavenska porodica Kunić. U moje se vrijeme govorilo da je Kunić »kralj trešanja« i da stotinu funti sterlinga obećava svakome tko odjednom mogne pojesti po jednu trešnju sa svakoga njegova stabla.

Uz ove spomenute čuveno je bilo i prezime Jurković, čiji praunuci i danas žive negdje na granici između Victorije i Novoga Južnog Velsa.

Masovni dolazak naših ljudi u Australiju počeo je sredinom 19. i početkom 20. stoljeća, a osobito prije prvoga svjetskog rata. Tada su oni već postali toliko brojni da su u Boulderu, Zapadnoj Australiji, godine 1912. osnovali svoju prvu organizaciju u Oceaniji, koja se zvala Hrvatsko-slavenko društvo. »Hrvatsko« zbog toga da bi Australcima dokazali da su Hrvati, iako su došli iz Austro-Ugarske, a ne »Austrijani« (kako su ih obično nazivali), a »slavenko« da bi dali priliku i drugim Slavenima da se učlane u društvo. Cilj toga društva bio je da moralno i materijalno pomažu borbu Srba i Crnogoraca protiv Turaka, a poslije i borbu protiv Austro-Ugarske.

Da bi na djelu iskazali svoj patriotizam zamolili su vojne vlasti Australije da im dopuste da kao dobrovoljci idu na solunski front. Prijavilo ih se bilo više od tisuću, ali je dopušteno da samo stotina može ići iz Australije i Novog Zelanda. Tako se stotina biranih momaka našeg porijekla borila na solunskom frontu. Neki poginule, a preživjeli se poslije završetka rata uglavnom vratili kućama. Neki su od njih doveli iz starog kraja i svoje životne suputnice.

Najmasovnije useljenje iz svih evropskih zemalja nastupilo je nakon završetka prvoga svjetskog rata. Tada je ondje stiglo nekoliko tisuća doseljenika, većinom iz Dalmacije i drugih priobalnih ili prigorskih krajeva od Trsta pa do Ulcinja, ali najviše bijaše Talijana, pa Grka, Maltežana i Španjolaca.

Stupajući na tlo te demokratske zemlje, doseljeni stranci politički su se opredjeljivali prema situaciji koja je tada vladala u njihovim domovinama. Talijani su otprilike bili podijeljeni na dva približno jednaka dijela: jedne koji su strastveno bili za Mussolinija, a drugi koji su isto tako strastveno bili protiv njega. Često se moglo naići na žestoku tuču među njima. Svaki put kad bi na ulici ili u kavani fašisti čuli pjesmu »Avanti popoli«, divljački su nasrtali na one koji su pjevali. U takvoj prilici, ili u sličnima, jugoslavenski su se iseljenici solidarizirali s talijanskim antifašistima, i uopće je u važnim prilikama vladala čvrsta solidarnost između njih.

Španjolski doseljenici bili su najkompaktniji. Oni se nisu mnogo suprotstavljali jedni drugima ni za kraljevine, a u vrijeme borbe za republiku bili su uz nju i svestrano je pomagali, moralno i materijalno. A kad je Franco došao na vlast gotovo su svi bili protiv njegove diktature i čvrsto se borili da je obore. Neke bogatije španjolske obitelji organizirale bi večere i sijela, na

kojima su se iseljenici raznih narodnosti zabavljali do sitnih sati, veselo se razilazili i ostavljali prilog u borbeni fond.

Grci su politički najmanje bili zainteresirani i najslabije organizirani. Oni su se uglavnom bavili ugostiteljstvom ili trgovinom, a politička borba vodila se uglavnom između njih i Makedonaca, kojima Grci nikad nisu priznavali nacionalnu samostalnost.

Iako su u početku lutali i prilično griješili, jugoslavenski iseljenici postali su najbolje organizirani. Krajem dvadesetih godina osnovali su (u rudarskom mjestu Broken Hillu) *Jugoslavenski borbeni radnički pokret*. To je, za australske pojmove bila ilegalna organizacija. Sastajali su se u trojkama, a u svoje redove primali su samo »crvene« i provjerene borce.

Isključivi cilj toga društva bio je pružiti moralnu i materijalnu pomoć drugovima koji se u Jugoslaviji bore protiv nenarodne beogradske vlade. Bilo je pojedinaca koji nisu htjeli ni da čuju za bilo kakvu saradnju sa KP Australije, već su zahtijevali formiranje sekcije KPJ u Australiji. Kako to nije bilo ostvarljivo, rukovodstvo društva stupilo je u kontakt s predstavnicima KP Australije. Došlo se do zajedničkog zaključka da treba izići iz uskog i začaranog kruga rascjepkanih interesa i prijeći na osnivanje masovne nacionalne organizacije, za koju bijahu sazreli uvjeti.

Tako je, u prvoj polovini tridesetih godina, sazvana nacionalna konferencija u Sydneyu, na kojoj su prisustvovali delegati svih postojećih grupa dotadašnjega Borbenog pokreta. Nakon dvodnevog rada i svestrane rasprave, donesena je odluka da se osnuje *Savez jugoslavenskih iseljenika*, a sve dotadašnje grupe da prošire svoj rad i da umjesto borbenih grupa osnuju kulturno-prosvjetne klubove. Za kratko vrijeme, tih klubova, koji postase ogranci Saveza bilo je tridesetak širom Australije. Na čelu Saveza je bio glavni odbor s predsjednikom i sekretarom, a sekretar je, kao predstavnik komunista jugoslavenskog porijekla u Australiji, bio sekretar Biroa pri CK KP Australije.

Naši iseljenici bijahu ponosni što nijedna druga nacionalna skupina nije bila tako dobro organizirana kao što su bili oni. Više od 90% svih naših iseljenika bili su okupljeni u Savez i oko njega, a onaj malobrojni ostatak »kraljevaca«, okupljeni oko dvojice kraljevskih konzula, bili su osamljeni i prema tvrdom bedemu patriotskih iseljenika.

Uz Savez je postojala paralelna organizacija zvana »*Patronat*«. Centralni odbor bio mu je u Broken Hillu, a širom Australije su, paralelno uz svaki ogranak Saveza, postojali i ogranci patronata. Centralni patronat izdavao je svoj periodični bilten zvani *Glavnjača*. Zahvaljujući tako dobro organiziranom radu taj je Patronat, iako je tada u Australiji i Novom Zelandu bilo samo oko tridesetak tisuća doseljenika, a u SAD više od jednog milijuna, slao više novaca za žrtve reakcije u Jugoslaviji u apsolutnim a ne relativnim iznosima, nego što je dolazilo iz SAD. Australijska patronatska organizacija za takav svoj rad dobila je priznanje u listu CK KPJ, *Proleteru*.

O divnom primjeru solidarnosti iseljenika svih narodnosti u Australiji, dalo bi se mnogo govoriti, ali mi vrijeme to ne dopušta. Osvrnut ću se stoga uglavnom na primjere koje sam doživio na plantažama šećerne trske u Sjevernom Queenslandu. Tamo su Innisfail i Cairne bili pravi kosmopolitski gradovi. Tu je bilo Talijana, Jugoslavena, Iraca, Grka, Maltežana, Poljaka, Rusa (bjelogardijaca) Malajaca, Indijaca, Kineza, nešto Japanaca itd.

Postojali su internacionalni radnički klubovi pod rukovodstvom Mjesnog sindikalnog vijeća, a ovi, to se dalo lako osjetiti, opet pod rukovodstvom Mjesnog komiteta KP Australije, u kojem su bili i neki naši istaknuti komunisti. Svake subote uvečer, u prostranim dvoranama kluba, održavani su zajednički plesovi i zabave. Zamislite samo kako su se ti mladi ljudi osjećali u sredini

tako mješovitog društva, gotovo svih boja i svih rasa — bijelih, žutih, maslinastih, mulata . . .

Divan primjer solidarnosti pokazali su ti iseljenici raznih naroda i u odnosu na našu zemlju i naše iseljenike.

U gradu Innisfailu postojalo je Jugoslavensko prosvjetno društvo »Sloga«. Sredinom tridesetih godina »Sloga« je preko Patronata dobila apel Međunarodne Crvene pomoći iz Pariza, da iseljenici podignu oštar protestni glas protiv beogradskih vlastodržaca koji toliko maltretiraju političke zatvorenike, da su ovi otpočeli štrajk glađu u Sremskoj Mitrovici i da su im životi u opasnosti.

Uprava kluba, da bi postigla bolji uspjeh, stupila je u vezu s Mjesnim sindikalnim vijećem. Donesena je odluka da se u slijedeću nedjelju, u 10 sati održi masovni miting u centru grada. Bilo je vrlo dirljivo slikati i gledati kako se na tribini izmjenjuju govornici na engleskom, talijanskom, grčkom, španjolskom i našem jeziku. Predsjedavajući zbora, Australac, pročitao je protestnu rezoluciju beogradskoj vladi koja je prihvaćena gromkim aplauzom i pjevanjem Internacionale na pet različitih jezika, a zvučalo je kao da se pjeva jednim jezikom.

Međunarodnu solidarnost, a tako i solidarnost s naprednim dijelom radničke klase Australije, doseljenici su pokazivali svuda i svagda kad se za to pokazala potreba. Evo opet primjera iz Queenslanda.

Poslodavci, vlasnici plantaža šećerne trske često su iskorištavali strane radnike na štetu domaćih. Prvo zato što su stranci ponekad radili za manju nadnicu od domaćih, drugo stoga što su stranci, u strahu da ne bi ostali bez posla, često bili i bolji radnici, a treće što Englezi uglavnom nisu bili voljni raditi tako težak posao kao što je siječa šećerne trske.

Međutim, doseljenici su svakom prilikom pokušavali dokazati svojim klanovima drugovima Australcima da su oni spremni zajednički raditi u borbi protiv poslodavaca. Takvu stavu svugdje su se suprotstavljali poslodavci, farmeri i njihove sluge iz redova reformističke i oportunističke Australian Workers Uniona. Oni su optužili napredne useljenike da potkopavaju temelje australskog društva i demokracije.

Unutar toga reformističkog sindikata borbeni dio radništva, zajedno sa useljenicima koji gotovo svi bijahu progresivni, osnovali su tzv. *Pokret manjina*. Pokret se razvijao takvom brzinom da je već 1933. zaprijetila opasnost da njegovi članovi preuzmu rukovodstvo u Australian Workers Unionu.

U Sjevernom Queenslandu postoji poveće mjesto zvano Ingham. Stanovnici su toga grada 99% Talijani, farmeri. Talijani su najčešće zapošljavali svoje zemljake, ponekog Australca, nešto Iraca i dobar broj Jugoslavena (često i kao »rođake« njihove kraljice Jelene).

Godine 1934. pojavila se među sjekačima šećerne trske nekakva čudna bolest, nazvana »Weils disease« po radniku koji se prvi razbolio. Bilo je dana kad je i po desetak sjekača odvezeno u bolnicu, mnogi su umirali, a i oni što su preživjeli nisu više bili sposobni za taj težak posao. Medicina zadugo nije bila kadra ustanoviti uzroke bolesti. Konačno je ustanovljeno da se bolest prenosi mokraćom štakora koji su grizli slatku trsku, pa je ta mokraća dolazila u dodir s ranjavim i izgredenim rukama sjekača.

I u Inghamu je postojao Međunarodni radnički klub. Pod takvim imenom klub je mogao nesmetano raditi, pa su se u njemu svakodnevno sakupljali napredni domaći i strani radnici. Jedne se večeri raspravljalo i o tome što da se radi da bi se zaustavila ta opaka bolest. Predloženo je i prihvaćeno da trsku treba paliti prije sječe, jer bi se tako uništavali i štakori i njihova mokraća, a mnogo bi je lakše bilo i sjeći. Farmeri nisu htjeli ni čuti za takav prijedlog, jer im je lišće kad ga zaoru, služilo kao gnojivo.

Prijedlog da se trska pali podržao je i ministar zdravlja za Queensland, Sir Cilento (talijanskog porijekla). On je rekao farmerima da je lakše žrtvovati lišće trske nego ljudske živote. Tako je u klubu jedne večeri donesena odluka da se, ako farmeri i dalje budu odbijali paljenje, stupi u štrajk. Osnovan je i štrajkački odbor od 15 drugova, predstavnika svih nacionalnosti uposlenih i ugroženih sjekača. U odbor su ušla trojica Jugoslavena. Na čelu odbora bio je poznati radnički borac, Irac Patt Clancy.

Talijani su, kao što sam već rekao, bili podijeljeni. Oni što su bili privrženi Mussoliniju, bili su privrženi farmerima, i tako su postali štrajkolomci. Štrajkaši su ih zvali »Scabs«, ali su oni ipak bili u manjini. Odbor je na svom zasjedanju doznao da neke grupe tovare trsku po mjesecini. Odluka je pala da se članovi odbora, pojačani drugim štrajkašima, rasporede i napadnu svaku grupu štrajkolomaca. Nastala je žestoka tuča toljagama i trskom. Bilo je dosta ozlijeđenih na obje strane. Na strani štrajkaša sudjelovali su, uz Talijane, i Jugoslaveni, Australci, Španjolci, Maltežani i Irci. Štrajkolomci su rastjerani i zaustavljeni u svome prljavom poslu.

Da bi se potpuno paralizirala industrija šećera, sutradan je jedna skupina Talijana i Jugoslavena, predvođena Clancyjem otišla na željezničku prugu, da bi zaustavila odvoz trske utovarene već u tvornici. Zasjeli su na jedan brijeg kada je kompozicija trebala da prođe, zaustavili vlak, stali pred vlakovođu, naredili mu da otkvači lokomotivu i odveze je u tvornicu bez vagoneta s trskom. Kad je lokomotiva otišla, ljudi su redom jedan po jedan vagon prevrnuli u provaliju i tako ostavili za sobom taj kaos.

Jedan farmer iz najbliže kuće obavijestio je policiju što se zbiva, pa je policija kolima brzo stigla na mjesto događaja i jurnula na štrajkaše, koji su se, također u svojim kolima, dali u bijeg. Kad su vidjeli da će ih policijska kola sustići, štrajkaši su izišli iz kola i pobjegli u gotovo neprohodnu džunglu. Upravo kad su im policajci i farmeri bili za petama, naišli su na jednu nepoznatu močvaru i onako obučeni, skočili u nju i počeli plivati. Policajci se nisu usudili skočiti u močvaru, pa su počeli pucati na štrajkaše, ali su štrajkaši znali da im pucaju samo preko glava kako bi ih zastrašili, pa su sretno isplivali na drugu stranu. Tamo su naišli na jednoga talijanskog farmera, ujaka štrajkaša, osušili odijela, dobro se najeli i tek sutradan stigli u bazu, gdje su bili pohvaljeni za dobro izveden zadatak. Ukratko, u Inghamu je štrajk potpuno uspio u korist štrajkaša.

Slijedeće godine 1935, sličan štrajk s istim zahtjevima zahvatio je sve tvornice šećera. Bila je paralizirana sva šećerna industrija u cijelom Queenslandu. I u tom štrajku najviše bijahu angažirani doseljenici, a Jugoslaveni su u njemu odigrali takvu vidnu ulogu da je poznata književnica Jean Devany, u svojoj knjizi »Sugar Heaven« (Šećerni raj), pod izmišljenim imenom Kostorić, ocrtala jednoga od njih: »To je istinski internacionalist, klasno svjestan, voli svoje drugove, pripravan je dati život u klasnoj borbi, jednako se bori za pravdu i pobjedu radničke klase i u Jugoslaviji i u Australiji. On zaslužuje poštovanje svih nas.«

Crna mrlja u povijesti Australije, u odnosu prema doseljenicima, dogodila se početkom 1932. na Gold Fieldu u zapadnoj Australiji. Kao što se zna, bilo je to u eri velike ekonomske krize koja je 1929—1934. potresala cio zapadni svijet. Tada je samo u SAD bilo više od 15 milijuna nezaposlenih, a u Australiji, od tadašnjih 7 milijuna stanovnika više od petsto tisuća. Oni sretniji među njima hranili su se na kazanima po gradskim ulicama. Mnogi su prosili, a širila se i javna prostitucija, samo da bi se preživjelo.

Domaći radnici (Englezi — Australci) rijetko su dotad i pokušavali raditi pod zemljom — to za njih bijaše »prljav« posao, koji rade samo »dings«

(podrugljivi izraz za strance). Međutim, kad im je »došla voda do ušiju« i zaprijetila glad, i oni su jurnuli prema Gold Fieldu, da bi istjerali strance i preuzeli njihov posao. Međutim, poslodavci nisu bili voljni otpustiti stručne rudare. Njima je bila važnija zarada nego da zamjenjuju strance svojim zemljacima.

U tako napetoj situaciji potukao se jedan Talijan, vlasnik lokala, s jednim Englezom, gostom. Ovaj zadnji tako je nespretno pao od udarca da je udario glavom o zid i na mjestu ostao mrtav. To je bio samo povod, a ne kako se govorilo uzrok, da se upaljač podmetne u »suho granje«. Nastao je pravi pakao. Svi talijanski, grčki i jugoslavenski hoteli, lokali pa i kuće bijahu uglavnom spaljeni. Spašene su samo kuće onih u mješovitim brakovima, gdje su žene stranaca, rođene Australke ili porijeklom Evropljanke, hrabro dočekivali palikuće pred svojim stanovima, izgrdili ih zbog prljavog posla, i tako, kako su Englezi »slabi« prema ženama, otišli prema susjednim kućama. U tom spaljivanju do temelja je spaljena i dvorana Jugoslavenskog progresivnog društva, sa svim inventarom, knjižnicom i arhivom.

Da bi obranili svoje domove, jedna grupa hrabrih Dalmatinaca zabarikadirala se u blizini željezničke postaje. Imali su ručne granate načinjene od konzervi i napunjene dinamitom što su ga donijeli iz rudnika. Granate su prskale na sve strane. Australci su odstupili, ali kad su primjetili da je »municije« ponestalo, onda su nasrnuli kao podivljale zvijeri. Borba se vodila prsa u prsa. Jedan naš rudar, Josip Katić poginuo je u toj borbi, a na drugom kraju u centru grada, naš rudar Marko Božović nožem je ubio jednoga od dvojice palikuća, drugi je pobjegao, ali je Božovićeva kuća ipak bila spaljena. Inače, i na jednoj i na drugoj strani, bilo je dosta ozlijeđenih koji su upućeni u lokalnu bolnicu.

Da bi spriječili dalje krvoproliće, policija je posavjetovala sve strance da se sklone u šumu, dok ne stigne pomoć policije iz Perth. Tamo su oni proveli pod vedrim nebom tri dana i tri noći. Hranu im je dopremala Vojska spasa (Salvation Army) i druge humanitarne organizacije.

Tek pošto je stigao jak odred konjičke policije iz glavnog grada, strancima je rečeno da se mogu vratiti svojim zgarištima. Mitraljezi su bili postavljeni na svim važnijim točkama i mir je donekle zavladao.

U akciju su tada stupili i susjedi Australci i pogorelcima pružili utočište i svaku drugu pomoć. Oni su uglavnom sa žaljenjem prihvatili taj sramni čin. Tako je uz pomoć vlasti Zapadne Australije i stanovnika Kalgoarlije i Bouldera donekle nadoknađena sva šteta. Sagrađene su nove kuće slične onima koje su izgorjele. Taj progon međutim ostavio je crnu mrlju u povijesti Australije, ali i nezaboravnu strašnu epizodu u životu doseljenika.

Usput, sada je u toku snimanje filma o tome strašnom zločinu, a ja ovim završavam svoje izlaganje o toj lijepoj zemlji i njenim dobrim ljudima. Da zaključim.

Bilo mi je dvadeset i četiri godine kad sam stupio na njeno tlo, a četrdeset i osam kad sam se vratio u domovinu. Stvaralački dio svoga života, dakle, proveo sam tamo. Bilo je i ružnih uspomena, ali mnogo više lijepih.

IMMIGRANTS IN AUSTRALIA

SUMMARY

After a short comment on the development of immigration to Australia, the political positions of individual immigrant groups, especially the Yugoslav one, are described. Marković then presents his own personal insights into international solidarity in Australia, with more detailed examples of the strike of sugar cane cutters in Queensland (1934-35) and the conflict between (English-)Australian and immigrant workers in the mines of Gold Field in West Australia (1932).